

Et flan i utmark

Tor Arnesen, Østlandsforskning

"Skal vi langt?" spør Loke. "Til verdens ende" ler Tor. Og de drar virkelig lenger enn langt. Over hei og myr, fjell og blåner. Der veien slutter, bruker de båt. Og på den andre siden av det store, ville havet, går de i land. For også her finnes det gress og stener, skog og fjell. Men de tre er stille og vaksomme, for de vet at ingen – hverken av æser eller mennesker – har seilt så langt mot nord og øst før. ... For her et sted... skal den store borgen Utgard ligge. En veldig festning med vridde, grusomme tårn og tykke, blodige murer. Her bor bare de eldste av jotnene, sies det. De styggeste – og de farligste. Lenger ut mot stupet og den store tomheten er det ikke mulig å komme. (Tor Åge Bringsverd "Den enøyde".)

Vi byr på et sommerflan i utmark. "Å flane" er et norrøne begrepet som betyr å drive eller slentre omkring, sorgløst, gjerne ettertenksomt, men uten mål annet enn selve virksomheten. Det har fått sin avlegger i det franske "flanerie". Men om vi nå byr på et flan i utmark, så gjør vi det altså som Tor - vi ler, men ser og utgards blodige murer.

Bygda og byen er vel strengt tatt bare en del av innmarka - i alle fall rent utviklingsmessig? Riktignok har særlig byen konstruert et skisma mellom bonde og borger slik vi ser det i kampen i innmarka mellom byens areal og bondens areal som dyrka mark. I festeordningen - og ikke minst gjennom den mye brukte betalingsenheten "tilsvarende så og så mange tønner bygg" - har vi jo ennå klare spor etter byens genese som vokst ut av innmarka. By og innmark er ett og allikevel to, de er begge uttrykk for kultivering, produksjonsorganisering, kollektivitet og orden, og de står begge som motbegrep til utmark. Utmarka derimot er natur, overraskelser, uberegnelig, individuell og felt for reproduksjon. Det er flere paradokser i utviklingen. Om nå borgeren kan sies å etablere en form for innmarkslivsform, og bonden var den i innmarka som utnyttet de økonomiske relasjonene til utmarka gjennom beite, skogsdrift osv, så er situasjonen i dag i ferd med å bli endret. Bonden har langt på vei trukket seg ut av utmarka som bonde (men forblir dere som einedomsbesitter og -utvikler). Det interessante i våre dager er at borgeren - ikke minst med framveksten av nye rekreasjonslivsformer med fritidsboliger (hytter), nye former for friluftsliv osv - nå er den som er i ferd med å rekonfigurere sosiale og økonomiske forhold i utmarka. Og ikke minst er det bysamfunnet som driver fram et etterhvert omfattende vern av utmark i form av nasjonalparker, landskapsvern osv. Gjennom en slik moderniseringsprosess er det vel særlig rekreasjonssamfunnet som lader begrepet med ny mening.

Så på mange måter er det slik stadig flere bruker **utmarka i dag som et felt for rekreasjon og et sted å flane**. Og vi må gjerne flane, men og være beredt til å møte det uventede og innrette oss deretter.

Dette sommernummeret inviterer til ettertenksomhet i måten vi - ikke minst når vi skal flane - innretter oss i utmark på. De tema vi bringer til torgs, er:

- mennesket arealbruk og villreinens arealbruk. En detaljstudie av situasjonen i Rondane leder oss til interessante konklusjoner.
- resultater fra en av de første landsdekkende studier av fritidsboligenes utbyggingsmønster - med vekt på forskjeller og likheter fra syd til nord i landet.
- vern av natur. I 1904 holdt professorene Y. Nielsen og N.Wille et foredrag i nystartede Den norske Turistforening. Inspirert av USA og Sverige spurte de om vi burde "holde af en del af Norge?" "At lade denne bevare sin oprindelige natur til de kommende slægter?" Det spørsmålet har vi besvart med et ja - men hva betyr det? Dette drøftes i to artikkeler.
- hvordan kan vi ressonere omkring verdier i skog, og hva er tradisjonen i norsk friluftslivsforskning i så måte?

Fortsatt god sommer - i utmark og innmark!

Lillehammer 19. juli 2007.